

I data z výzkumů TIMSS a PIRLS potvrzují, že dívky mají horší sebepojetí¹³ v matematice než chlapci (průměr sebepojetí dívek v matematice je $-0,15$ oproti chlapcům, kteří mají sebepojetí $+0,14$). Navíc zahraniční výzkumy ukazují, že nedůvěru ve vlastní schopnosti v matematice si dívky přinášejí již v předškolním věku z rodiny. Zde tedy naopak mohou učitelé sehrát pozitivní roli tím, že budou mít od dívek také vysoká očekávání, budou jim předkládat také obtížnější úlohy k řešení a budou je povzbuzovat, aby si věřily. Smetáčková (2005, s. 209) k tomu dodává, že žákyně „dostávají tak ambivalentní signály – na jedné straně dobré známky, na straně druhé komentáře zlehčující jejich výkony (týkající se například toho, že dívkám chybí logické myšlení a jejich dobré výkony jsou dány tím, že se umí látku naučit)“. Také výzkum TIMSS upozorňuje na skutečnost, že vztah mezi známkou z matematiky a výsledkem žáků v testu je negativní a více ve prospěch dívek než chlapců (Spearmanův koeficient korelace mezi známkou z matematiky a výsledkem v testu pro dívky je $-0,495$, pro chlapce je $-0,393$). Obdobně je však negativně korelováno i sebepojetí žáků v matematice a jejich známkou (Spearmanův koeficient korelace mezi známkou a sebepojetím žáka pro dívky je $-0,393$ a pro chlapce $-0,415$). I tyto korelace naznačují, že žáci (jak chlapci, tak i dívky) získávají řadu protichůdných signálů – jednak z výsledků v externích testech, ze známek, které dostávají, ale i ze zpětné vazby od učitelů. Ta není v TIMSSu zjišťována, ovšem interpretace v neprospěch dívek i některé kvalitativní výzkumy poukazují na skutečnost, že dívky dostávají negativní zpětnou vazbu o svých výkonech především v matematice. V datech TIMSS pak byla zjištěna mírně nižší korelace mezi výsledkem v testu z matematiky a sebepojetím žáka pro dívky než pro chlapce (Pearsonův koeficient korelace mezi výsledkem v testu a sebepojetím žáka je pro dívky $0,362$ a pro chlapce $0,383$).

5.4 Závěr

Tato kapitola poukazuje na základě přehledu domácí a zahraniční literatury a vlastních analýz dat z výzkumů TIMSS 2011 a PIRLS 2011 na genderové rozdíly ve vzdělávání. Zabývá se zvláště nesouladem mezi známkami žáků a výsledky v testech. Ukazuje, že tento nesoulad může znevýhodňovat chlapce v průchodu vzdělávací soustavou, neboť soustavně dostávají horší známky, než odpovídá jejich testovým výsledkům. Data ale také poukazují na určité znevýhodnění dívek, které mohou dostávat známky „zadarmo“. A naopak jiná zpětná vazba od učitelů může v rozporu se známkou přispívat spíše k jejich nedůvěře ve vlastní schopnosti (zvláště v matematice), kterou si mohou přinášet již z rodiny i předchozí školní zkušenosti. Kapitola proto upozorňuje na význam kvalitního hodnocení a poskytování relevantní zpětné vazby žákům i žákyním. V této souvislosti jsou důležité formy hodnocení, především ty, které kladou důraz na hodnocení kritériální a formativní (doporučená domácí literatura viz níže). Je důležité jasně stanovit kritéria hodnocení žákovského výkonu. Systém, kdy do známky učitel zahrnuje jak píli a snahu žáka, tak i hodnocení jeho schopností a dovedností v daném předmětu, by měl být stanoven a jasně komunikován směrem k žákům i jejich rodičům. Pokud se škola účastní externích testování (např. testování ČŠI, SCIO, KALIBRO, CLoSE aj.), je žádoucí se zamyslet nad vztahem školního hodnocení výsledků jednotlivých žáků a jejich výsledku v těchto externích testech, případně se podívat na souvislost mezi známkou a výsledkem v testu. Jedním z pohledů může být i pohled na zde popsané rozdíly ve výsledcích chlapců a dívek. Každý učitel se navíc může zamyslet nad zpětnou vazbou, kterou žákům poskytuje denně ve výuce, a uvědomit si, že tato hodnocení ovlivňují i žákovské sebepojetí, ochotu žáků se daným předmětem zabývat či výběr oborů, které daný předmět vyžadují, pro budoucí studium.

¹³ O tom, jak funguje sebepojetí žáků ve škole a co o něm říkají data z výzkumů TIMSS 2011 a PIRLS 2011, viz další díl v rámci edice *Přenos poznatků z teorie a výzkumu do školní praxe*.